

Taikytina teisė - Kroatija

TURINIO LENTELE

- 1 Teisės šaltiniai
  - 1.1 Nacionalinė teisė
  - 1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos
  - 1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos
- 2 Kolizinių normų taikymas
  - 2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas
  - 2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)
  - 2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas
  - 2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys
  - 2.5 Užsienio teisės nustatymas
- 3 Kolizinės normos
  - 3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai
  - 3.2 Nesutartinės prievolės
  - 3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teisnumu bei veiksnumu) susiję jo aspektai
  - 3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą
    - 3.4.1 Įvaikinimas
  - 3.5 Santuoka, nesusituokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės
    - 3.5.1 Santuoka
    - 3.5.2 Nesusituokusios poros (sugyventiniai) ir partnerystė
    - 3.5.3 Santuokos nutraukimas ir gyvenimo skyrium patvirtinimas
    - 3.5.4 Išlaikymo prievolės
  - 3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas
  - 3.7 Testamentai ir paveldėjimas
  - 3.8 Nekilnojamasis turtas
  - 3.9 Bankrotas

1 Teisės šaltiniai

1.1 Nacionalinė teisė

Kroatijos Respublikoje tarptautinė privatinė teisė ir procesinė teisė iš esmės yra kodifikuota Įstatymų kolizijos akte (*Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima*, ZRS) *Narodne Novine* (NN; Kroatijos Respublikos oficialusis leidinys) Nr. 53/91.

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

1954 m. Hagos konvencija dėl civilinio proceso.

1961 Hagos konvencija dėl įstatymų, susijusių su testamentinės valios forma, kolizijos.

1971 m. Hagos konvencija dėl eismo įvykiams taikytinos teisės.

1973 m. Hagos konvencija dėl atsakomybei už gaminius taikytinos teisės.

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

Remdamasi pranešimu apie teisių perėmimą, Kroatijos Respublika tapo daugybės dvišalių tarptautinių sutarčių, pvz., teisinės pagalbos sutarčių, konsulinių konvencijų ir prekybos ir navigacijos sutarčių šalimi. Su konkrečiomis šalimis sudarytos teisinės pagalbos sutartys, kuriose taip pat yra įstatymų kolizijos taisyklių:

1954 m. Susitarimas su Austrija dėl abipusio keitimosi teisine informacija, pasirašytas 1954 m. gruodžio 16 d. Vienoje;

1956 m. Susitarimas su Bulgarija dėl abipusio teisinio bendradarbiavimo, pasirašytas 1956 m. kovo 23 d. Sofijoje;

Susitarimas su Čekijos Respublika dėl teisinių santykių reguliavimo civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose, pasirašytas 1964 m. sausio 20 d. Belgrade;

1959 m. Susitarimas su Graikija dėl abipusių teisinių ryšių, pasirašytas 1959 m. birželio 18 d. Atėnuose;

1968 m. Susitarimas su Vengrija dėl abipusio keitimosi teisine informacija.

2 Kolizinių normų taikymas

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Tais atvejais, kai teisinės situacijos turi tarptautinį elementą, teismai taiko tarptautinę privatinę teisę naudodami tris metodus, t. y. įstatymų kolizijos taisykles, viršesnes privalomas taisykles ir specialias materialines taisykles.

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Įstatymų kolizijos akto 6 straipsnyje, kuris patenka į tarptautinės privatinės teisės taikymo sritį, nustatyta, kad jeigu pagal to akto nuostatas turėtų būti taikoma užsienio valstybės teisė, atsižvelgiama į jos įstatymų kolizijos taisykles, susijusias su taikytinos teisės pasirinkimu.

Jeigu užsienio teisės taisyklėse dėl taikytinos teisės pasirinkimo pateikiama nuoroda į Kroatijos Respublikos teisę, taikoma Kroatijos Respublikos teisė ir šiuo atveju neatsižvelgiama į taisykles, kuriomis nustatoma kitu atveju taikytina teisė.

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Apskritai kalbant Įstatymų kolizijos akte šis klausimas neaptariamas, tačiau jame yra tam tikrų specialių nuostatų, reglamentuojančių tokius atvejus (pvz., 35 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad santuokos nutraukimą reglamentuoja valstybės, kurios pilietybę santuokos nutraukimo bylos iškėlimo metu turi abu sutuoktiniai, teisė, o 45 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad įvaikinimo pasekmės vertinamos pagal valstybės, kurios pilietybę įvaikinimo metu turi įvaikinantys ir įvaikinami asmenys, teisę).

Paprastai kiekviena konkreti byla turėtų būti vertinama pagal tai, ar teisinė situacija yra išspręsta, nuolatinė, ar dinamiška. Jeigu pagal įstatymų kolizijos taisyklę reglamentuojama nuolatinė situacija, jos nustatymas teisiniu požiūriu reglamentuojamas pagal tuo metu galiojančią taikytiną teisę, o jeigu pagal taikytiną teisę turi būti pakeičiamas taikomas teisės aktas, tokios teisinės padėties pasekmės įvertinamos pagal naują teisę jos taikymo metu.

Nuosavybės teisei ir kitoms turtinėms teisėms, kurios įvertinamos pagal turto buvimo vietos valstybės teisę, taikomoje taisyklėje nustatyta, kad pagal ankstesnį teisės aktą įgyta nuosavybės teisė vis dar galioja net jeigu ji nebuvo įgyta pagal naują teisės aktą. Tačiau jeigu, atsižvelgiant į *modus* nebuvimą, nuosavybė į kilnojamąjį turtą nebuvo įgyta pagal ankstesnę teisę, toks įgijimas atsiranda, kai kilnojamas turtas patenka į valstybės, kurioje pirkimo tikslais *modus* nereikalaujama, teritoriją.

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys

a) Viešojo tvarka

Įstatymų kolizijos akto 4 straipsnyje nustatyta, kad užsienio valstybės teisė netaikoma, jeigu jos taikymas prieštarautų pagrindiniams Kroatijos Respublikos konstitucijoje nustatytiems valdymo sistemos principams.

Be 4 straipsnio, kuris turėtų būti aiškinamas kaip apsaugantis pagrindines teises, laisvę ir žmogaus teises ir piliečių teises, į viešąją tvarką reglamentuojančias taisykles įtrauktos ir 1950 m. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatos.

Viešoji tvarka nebūtinai reiškia vidaus teisės apsaugą nuo užsienio materialinės teisės taikymo. Pagrįstas vidaus viešosios tvarkos apsaugos nuostatos taikymas, be kita ko, priklauso nuo to, ar sprendinys ginčas yra glaudžiai susijęs su nacionaline teritorija ir jos teise, t. y. su *lex fori*, ir ar esama tokio ryšio, kad taikant užsienio teisę būtų sukeltos pastovesnės pasekmės nacionalinėje teritorijoje.

b) Viršesnės privalomos taisyklės

Kartais tarptautinį aspektą turinčios situacijos reglamentuojamos pagal specialias *legis fori* taisykles, kurios dažniausiai vadinamos viršesnėmis privalomomis taisyklėmis. Tokios taisyklės yra įtvirtintos tame pačiame akte kaip ir įstatymų kolizijos taisyklės, be to, jas kartais galima rasti ir kituose reglamentuose.

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Užsienio teisės turinį savo iniciatyva pagal Įstatymų kolizijos akto 13 straipsnio 1 dalį privalo nustatyti teismas arba kita kompetentinga įstaiga. Įstatymų kolizijos akto 13 straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatyta, kad teismas arba kompetentinga įstaiga gali prašyti, kad Kroatijos Respublikos teisingumo ministerija pateiktų informacijos apie užsienio teisę. Tačiau bylos šalys taip pat gali padaryti viešą pareiškimą dėl užsienio teisės turinio.

3 Kolizinės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Įstatymų kolizijos taisyklių šaltinis yra Įstatymų kolizijos aktas.

Įstatymų kolizijos akto 19 straipsnyje nustatyta, kad sutartį reglamentuojanti teisė yra sutarties šalių pasirinkta teisė, nebent kitaip nustatyta minėtame akte arba tarptautiniame susitarime.

20 straipsnyje nustatyta, kad jeigu nepasirinkta jokia taikytina teisė ir iš konkrečių bylos aplinkybių nėra aišku, kuri kita teisė turėtų būti taikoma, taikoma toliau nurodyta teisė:

- 1) pardavus kilnojamuosius daiktus – pardavėjo nuolatinėje gyvenamojoje vietoje arba buveinės vietoje sutikimo su pasiūlymu momentu galiojusi teisė;
- 2) sudarius darbų arba statybos sutartį – asmens, kuris turi atlikti darbus, arba rangovo nuolatinėje gyvenamojoje vietoje arba buveinės vietoje sutikimo su pasiūlymu momentu galiojusi teisė;
- 3) sudarius tarpininkavimo sutartį – tarpininko nuolatinėje gyvenamojoje vietoje arba buveinės vietoje sutikimo su pasiūlymu momentu galiojusi teisė;
- 4) sudarius atstovavimo sutartį – atstovo nuolatinėje gyvenamojoje vietoje arba buveinės vietoje sutikimo su pasiūlymu momentu galiojusi teisė;
- 5) sudarius komiso sutartį – prekybos agento nuolatinėje gyvenamojoje vietoje arba buveinės vietoje sutikimo su pasiūlymu momentu galiojusi teisė;
- 6) sudarius ekspedijavimo sutartį – tarpininko nuolatinėje gyvenamojoje vietoje arba buveinės vietoje sutikimo su pasiūlymu momentu galiojusi teisė;
- 7) sudarius kilnojamųjų daiktų nuomos sutartį – nuomotojo nuolatinėje gyvenamojoje vietoje arba buveinės vietoje sutikimo su pasiūlymu momentu galiojusi teisė;
- 8) sudarius pinigų paskolos sutartį – skolintojo nuolatinėje gyvenamojoje vietoje arba buveinės vietoje sutikimo su pasiūlymu momentu galiojusi teisė;
- 9) sudarius panaudos sutartį – skolintojo nuolatinėje gyvenamojoje vietoje arba buveinės vietoje sutikimo su pasiūlymu momentu galiojusi teisė;
- 10) sudarius pasaugos sutartį – saugotojo nuolatinėje gyvenamojoje vietoje arba buveinės vietoje sutikimo su pasiūlymu momentu galiojusi teisė;

- 11) sudarius sandėliavimo sutartį – sandėlininko nuolatinėje gyvenamojoje vietoje arba buveinės vietoje sutikimo su pasiūlymu momentu galiojusi teisė;
- 12) sudarius vežimo sutartį – vežėjo nuolatinėje gyvenamojoje vietoje arba buveinės vietoje sutikimo su pasiūlymu momentu galiojusi teisė;
- 13) sudarius draudimo sutartį – draudiko nuolatinėje gyvenamojoje vietoje arba buveinės vietoje sutikimo su pasiūlymu momentu galiojusi teisė;
- 14) sudarius autorių teisių sutartį – autoriaus nuolatinėje gyvenamojoje vietoje arba buveinės vietoje sutikimo su pasiūlymu momentu galiojusi teisė;
- 15) sudarius dovanojimo sutartį – dovanotojo nuolatinėje gyvenamojoje vietoje arba buveinės vietoje sutikimo su pasiūlymu momentu galiojusi teisė;
- 16) sudarius vertybinių popierių sandorius – biržos buveinės vietos teisė;
- 17) sudarius nepriklausomų banko garantijų sutartį – laiduotojo buveinės vietoje sutarties sudarymo momentu galiojusi teisė;
- 18) sudarius technologijų perdavimo sutartį (licencijos ir pan.) – technologijos gavėjo buveinės vietoje sutarties sudarymo momentu galiojusi teisė;
- 19) dėl iš darbo sutarties kylančių turtinių (nedaiktinio pobūdžio) reikalavimų – valstybės, kurioje turi būti arba buvo atlikta darbo sutartis teisė;
- 20) sudarius kitų rūšių sutartis – pasiūlymo pateikėjo nuolatinėje gyvenamojoje vietoje arba buveinės vietoje sutikimo su pasiūlymu momentu galiojusi teisė.

3.2 Nesutartinės prievolės

Kalbant apie nesutartines prievoles, pažymėtina, kad Įstatymų kolizijos akte įtvirtintos nuostatos dėl taikytinos teisės, tą patį galima pasakyti ir apie tarptautines sutartis (1971 m. Hagos konvencija dėl eismo įvykiams taikytinos teisės).

Įstatymų kolizijos akte įtvirtintos nuostatos dėl nepagrįsto praturtėjimo, kito asmens reikalų tvarkymo (*negotiorum gestio*), nesutartinių prievolių, nesusijusių su deliktine atsakomybe, ir deliktinės atsakomybės.

Deliktinė atsakomybė reglamentuojama pagal vietas, kurioje buvo atliktas veiksmas, arba vietas, kurioje atsirado pasekmės, teisę; tai priklauso nuo to, kuri teisė yra palankiausia nukentėjusiai šaliai. Jeigu įvykis, dėl kurio atsirado atsakomybė už žalą, įvyko atviroje jūroje plaukiojančiame laive arba orlaivyje, laivo nacionalinės priklausomybės arba orlaivio registravimo valstybės teisė laikoma vietas, kurioje buvo atlikti veiksmai, dėl kurių atsirado atsakomybė už žalą, teisė.

Nepagrįstam praturtėjimui taikytina teisė yra atsiradusiam, tikėtinam arba turėjusiam atsirasti teisiniam santykiui, kuriam vystantis buvo nepagrįstai praturtėta, taikoma teisė. Kito asmens reikalų tvarkymui (*negotiorum gestio*) taikoma vietas, kurioje asmuo tvarkė kito asmens reikalus (*negotiorum gestor*), teisė. Prievoles, kurios kyla naudojant turtą be *negotiorum gestio*, taip pat kitas nesutartines prievoles, nesusijusias su deliktine atsakomybe, reglamentuoja vietas, kurioje įvyko faktinės aplinkybės, dėl kurių atsirado prievolė, teisė.

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teismumu bei veiksmumu) susiję jo aspektai

Fizinio asmens civilinį teismumą ir veiksmumą reglamentuoja valstybės, kurios pilietis yra asmuo, teisė.

Fizinis asmuo, kuris neturėtų veiksmumo pagal savo pilietybės valstybės teisę, yra veiksnus, jeigu jis turi tą veiksmumą pagal vietas, kurioje atsirado prievolė, teisę.

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

Tėvų ir vaikų santykius reglamentuojanti teisė yra valstybės, kurios piliečiai jie yra, teisė.

Jei tėvai ir vaikai yra skirtingų valstybių piliečiai, taikytina yra jų visų nuolatinės gyvenamosios vietos teisė.

Jeigu tėvai ir vaikai yra skirtingų valstybių piliečiai ir neturi nuolatinės gyvenamosios vietos toje pačioje valstybėje, taikoma Kroatijos Respublikos teisė, jeigu vaikas arba bet kuris iš tėvų yra Kroatijos Respublikos pilietis.

Tėvystės ar motinystės pripažinimą, nustatymą ar ginčijimą reglamentuojanti teisė yra valstybės, kurios pilietybę vaiko gimimo metu turėjo asmuo, kurio tėvystė ar motinystė pripažįstama, nustatoma arba ginčijama, teisė.

3.4.1 Įvaikinimas

Įvaikinimo ir įvaikinimo panaikinimo sąlygas reglamentuojanti teisė yra valstybės, kurios pilietybę įvaikinimo metu turi įvaikinantis ir įvaikinamas asmenys, teisė.

Jeigu įvaikinantis ir įvaikinamas asmenys yra skirtingų valstybių piliečiai, įvaikinimo ir jo panaikinimo sąlygas reglamentuojantys įstatymai yra abiejų valstybių, kurių pilietybę turi kiekvienas iš asmenų, įstatymai.

Jeigu sutuoktiniai įsivaikina asmenį kartu, įvaikinimo ir jo panaikinimo sąlygas reglamentuoja valstybės, kurios pilietybę turi įvaikinamas asmuo, teisė ir kiekvieno iš tėvų valstybės, kurios pilietybę jie turi, teisė.

Oficialius įvaikinimo reikalavimus reglamentuoja įvaikinimo vietos teisė.

Įvaikinimo pasekmes reglamentuojanti teisė yra valstybės, kurios pilietybę įvaikinimo metu turi įvaikinantis ir įvaikinamas asmenys, teisė.

Jei įvaikinantis ir įvaikinamas asmenys yra skirtingų valstybių piliečiai, taikytina yra jų nuolatinės gyvenamosios vietos teisė.

Jeigu įvaikinantis ir įvaikinamas asmenys yra skirtingų valstybių piliečiai ir neturi nuolatinės gyvenamosios vietos toje pačioje valstybėje, taikoma Kroatijos Respublikos teisė, jeigu vienas iš jų yra Kroatijos Respublikos pilietis.

Jeigu nei įvaikinantis, nei įvaikinamas asmuo nėra Kroatijos Respublikos pilietis, taikytina teisė yra valstybės, kurios pilietis yra įvaikinamas asmuo, teisė.

3.5 Santuoka, nesusituokiosios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

3.5.1 Santuoka

Santuokos sudarymo sąlygas reglamentuojanti teisė yra valstybės, kurios pilietybę santuokos sudarymo metu turi kiekvienas asmuo, teisė.

Net jeigu valstybės, kurios pilietybę turi santuoką kompetentingoje Kroatijos Respublikos institucijoje norintis sudaryti asmuo, teisėje nustatytos sąlygos įvykdomos, santuokos nebus leidžiama sudaryti, jeigu pagal Kroatijos Respublikos teisę tam asmeniui susituokti trukdo su ankstesne santuoka, giminyste arba psichikos negalia susijusi kliūtis.

Oficialius santuokai taikomus reikalavimus reglamentuoja santuokos sudarymo vietos teisė.

Santuokos negaliojimą (nebuvimą arba pripažinimą negaliojančia) reglamentuoja bet kuri teisė, pagal kurią buvo sudaryta santuoka.

Santuokos nutraukimą reglamentuoja valstybės, kurios pilietybę bylos išskėlimo metu turi abu sutuoktiniai, teisė. Reglamentuojančią teisę sudaro valstybių, kurių pilietybę turi kiekvienas iš sutuoktinių, teisė.

3.5.2 Nesusituokiosios poros (sugyventiniai) ir partnerystė

Kartu gyvenančių asmenų, kurie nėra sudarę santuokos, turtinius santykius reglamentuoja valstybės, kurios pilietybę jie turi, teisė.

Jeigu asmenų pilietybė yra skirtinga, turi būti taikoma jų bendros nuolatinės gyvenamosios vietos teisė.

3.5.3 Santuokos nutraukimas ir gyvenimo skyrium patvirtinimas

Santuokos nutraukimą reglamentuoja valstybės, kurios pilietybę bylos išskėlimo metu turi abu sutuoktiniai, teisė. Taikytiną teisę sudaro valstybių, kurių pilietybę turi kiekvienas iš sutuoktinių, teisė.

3.5.4 Išlaikymo prievolės

Kraujo ryšių turinčių giminaičių, išskyrus tėvus ir vaikus, tarpusavio išlaikymo prievolę arba kitų giminytės ryšiais susijusių asmenų išlaikymo prievolę reglamentuoja valstybės, kurios pilietybę turi giminaitis, iš kurio reikalaujama mokėti išlaikymą, teisė.

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Sutuoktinių asmeninius santykius ir įstatymu nustatytą sutuoktinių turto režimą reglamentuoja valstybės, kurios pilietybę turi sutuoktiniai, teisė.

Jei sutuoktiniai yra skirtingų valstybių piliečiai, taikytina yra jų nuolatinės gyvenamosios vietos teisė. Jeigu sutuoktiniai neturi bendros pilietybės ir nuolatinės gyvenamosios vietos toje pačioje valstybėje, taikytina paskutinės jų bendros nuolatinės gyvenamosios vietos teisė.

Jeigu taikytinos teisės negalima nustatyti pagal pirmiau išvardytas nuostatas, taikytina yra Kroatijos Respublikos teisė. Sutartimi nustatytam sutuoktinių turto režimui taikoma teisė, pagal kurią buvo reglamentuojami asmeniniai santykiai ir įstatymu nustatytas sutuoktinių turto režimas santuokos sudarymo metu.

Jei pagal šią taisyklę nustatytoje teisėje nurodyta, kad sutuoktiniai gali pasirinkti jų turtiniam režimui taikytiną teisę, taikoma jų pasirinkta teisė.

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Paveldėjimo klausimus reglamentuoja valstybės, kurios pilietybę savo mirties metu turėjo mirusysis, teisė.

Testamentinį veiksnumą reglamentuojanti teisė yra valstybės, kurios pilietybę turėjo testatorius testamentą sudarymo metu, teisė.

Testamentas oficialiai galioja, jeigu jis galioja pagal:

- 1) testamentą sudarymo vietos teisę;
- 2) valstybės, kurios pilietybę testamentą įvykdymo arba testatoriaus mirties dieną turėjo testatorius, teisę;
- 3) valstybės, kurioje testamentą įvykdymo arba testatoriaus mirties dieną buvo testatoriaus nuolatinė gyvenamoji vieta, teisę;
- 4) valstybės, kurioje testamentą įvykdymo arba testatoriaus mirties dieną buvo testatoriaus gyvenamoji vieta, teisę;
- 5) Kroatijos Respublikos teisę;
- 6) nekilnojamojo turto atžvilgiu – taip pat nekilnojamojo turto buvimo vietos teisę.

3.8 Nekilnojamasis turtas

Sutartis dėl nekilnojamojo turto reglamentuojanti teisė išimtinai yra nekilnojamojo turto buvimo vietos valstybės teisė.

3.9 Bankrotas

Bankroto akto 303 straipsnyje nustatytas pagrindinis principas, pagal kurį teisinės bankroto bylos išskėlimo pasekmes reglamentuoja valstybės, kurioje buvo iškelta bankroto byla, teisė.

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 12/11/2018